

Recensie

Being mortal

Atul Gawande

Wellcome collection, 2014, 282 blz.

ISBN: 978 1781253946

Zo'n jaar of tien geleden las ik een eerder boek van deze chirurg uit Boston. *Complications* was daarvan de titel, en als ondertitel: a surgeon's notes on an imperfect science. Dat boek bevat boeiende verhalen uit de praktijk van de auteur, zijn ervaringen en overwegingen in situaties waarin zijn vakkennis geen pasklaar antwoord heeft. Een chirurg die twijfelt, die heb je liever niet in je omgeving, zou je denken. Maar Atul Gawande toonde in dat boek juist hoe vooral twijfel en zoeken essentieel zijn in zijn werk.

Nu, tien jaar en een paar boeken later, schrijft Atul Gawande over onze sterfelijkheid en sterven. Want daar liggen nog grote uitdagingen voor de geneeskunde. Onze grootste tekortkoming inzake zorg voor zieken en ouderen is, aldus Gawande, dat we te weinig stilstaan bij andere wensen dan veiligheid en langer leven. Moderne geneeskunde heeft veel bereikt, we leven langer en gezonder dan ooit. Maar daarbij zijn veroudering en sterven tot medische uitdagingen herleid, terwijl medici er slecht voor opgeleid zijn. De dood wordt nog te dikwijls als een falen gezien, terwijl het uiteindelijk om een natuurlijk en onvermijdelijk iets gaat.

Ook in dit nieuw boek brengt de auteur boeiende beschouwingen, de situaties waar hij professioneel als chirurg bij betrokken is en zijn eigen familie-ervaringen bij elkaar. Zo ontmoeten we in het eerste hoofdstuk zijn grootouders uit Indië en krijgen we een beschrijving van de ontwikkeling van intergenerationele opvang van ouderen (de jongste dochter bleef thuis wonen) naar een generatie ouderen die zelfstandig nog veel activiteiten organiseert. Mooie ontwikkeling, maar helaas is dan informele zorg in de laatste levensjaren minder evident. En zo komen meer ouderen met zorgbehoefte in een ziekenhuis terecht. De auteur geeft ons in het tweede hoofdstuk een rondleiding op een geriatrische afdeling. Met het nodige sarcasme beschrijft Gawande het schrille contrast tussen de geweldige resultaten van het werk dat daar gebeurt versus de lage status ervan en de besparingen die ze over zich heen krijgen.

De volgende hoofdstukken gaan in op hoe veroudering gepaard gaat met afscheid nemen van onafhankelijkheid, met erosie van 'independent living'. Meteen is ook duidelijk dat de titel van het boek verkeerd gekozen is. Twee derde van het boek gaat helemaal niet over sterfelijkheid, maar over oud worden en alle gevoelens en gebeurtenissen die daarbij komen kijken. Over de zoektocht naar geschikte woonvormen voor ouderen, eens zelfstandig thuis wonen niet langer meer haalbaar is. Over het ontstaan van 'assisted living' en het werk van Keren Wilson. Over de zoektocht van Bill Thomas naar oplossingen tegen de drie kwalen van woonzorgcentra: saaiheid, eenzaamheid en hulpeloosheid. Die met veel humor beschreven zoektocht vertoont gelijkenissen met het ontstaan van kleinschalig genormaliseerd wonen in Vlaanderen. Wat meteen duidelijk maakt dat Gawande weliswaar vanuit een Noord-Amerikaanse context schrijft, maar zijn boek zonder meer relevant is voor de Vlaamse situatie.

Het laatste deel van het boek verlaat het thema ouderen en gaat meer in op het levenseinde. Of preciezer gezegd, op het naderbij komen van het levenseinde en het belang van vroegtijdige zorgplanning: weten onze naasten en onze artsen wat wij belangrijk vinden, welke medische ingrepen we nog willen ondergaan voor behoud van welke levenskwaliteit achteraf? Hier komt het professionele leven van de auteur ook meer op de voorgrond. Mensen sterven maar één keer, ze hebben hulp en advies nodig van artsen die er meer ervaring mee hebben. Maar die moeten dan ook leren er op een open en eerlijke manier over te communiceren. De kracht van het boek zit hier echter opnieuw in de combinatie van het professionele perspectief met de familie-ervaringen van de auteur, het levenseinde van zijn vader.

Jan Steyaert, PhD

wetenschappelijk medewerker

Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw

jan.steyaert@dementie.be

'This is Atul Gawande's most powerful, and moving, book.'
Malcolm Gladwell

ATUL
GAWANDE

BEING
MORTAL

Illness, Medicine,
and What Matters
in the End